

**TALIM STRATEGIYASI: YUQORI MALAKALI BO'LAJAK PEDAGOG
KADRLAR TAYYORLASH ISTIQBOLLARI**
mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
21.10.2025

**BO'LAJAK PEDAGOGLARNING KOMMUNIKATIV
KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHDA SUN'IY INTELEKTNING
IMKONIYATLARI**

Qo'chqarova Shoxsanam Elbek qizi

Qo'qon DU 13.00.02- "Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi"

1-bosqich tayanch doktoranti.

Telefon: +998999020996

E-mail: shohsanamelbekovna@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0001-8994-458X>

Annotatsiya: *Mazkur maqolada bo'lajak pedagoglarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishda sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining o'rni va imkoniyatlari ilmiy tahlil qilinadi. Hozirgi davrda ta'lim jarayonida SI asosidagi platformalar, chatbotlar, virtual yordamchilar va nutq tahlili dasturlari orqali o'qituvchilarning muloqot madaniyatini takomillashtirish imkoniyatlari kengayib bormoqda. Maqolada kommunikativ kompetensiyaning tuzilmasi, pedagogik faoliyatdagi ahamiyati, shuningdek, SI yordamida bu ko'nikmalarni rivojlantirishning metodik yondashuvlari yoritiladi. Tadqiqot natijalari bo'lajak pedagoglar uchun raqamli kommunikativ muhitda muloqot, fikr bildirish va axborotni yetkazish ko'nikmalarini mustahkamlash zarurligini ko'rsatadi.*

Kalit so'zlar: *kommunikativ kompetensiya, sun'iy intellekt, raqamli ta'lim, virtual yordamchi, chatbot, nutq tahlili, o'qituvchi tayyorlash, interaktiv metodlar.*

Abstract: *This article provides a scientific analysis of the role and potential of artificial intelligence (AI) technologies in developing the communicative competence of future teachers. In the modern educational process, the opportunities for improving teachers' communication culture are expanding through AI-based platforms, chatbots virtual assistants, and speech analysis programs. The article explores the structure of communicative competence, its significance in pedagogical activity, and methodological approaches to enhancing these skills with the help of AI. The research results highlight the necessity for future teachers to strengthen their communication, expression, and information delivery skills within the digital communicative environment.*

Keywords: *communicative competence, artificial intelligence, digital education, virtual assistant, chatbot, speech analysis, teacher training, interactive methods.*

Аннотация: *В данной статье проводится научный анализ роли и возможностей технологий искусственного интеллекта (ИИ) в развитии коммуникативной компетенции будущих педагогов. В современный период в образовательном процессе расширяются возможности совершенствования культуры общения преподавателей посредством платформ на основе ИИ, чат-ботов, виртуальных*

**TALIM STRATEGIYASI: YUQORI MALAKALI BO'LAJAK PEDAGOG
KADRLAR TAYYORLASH ISTIQBOLLARI**
mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
21.10.2025

помощников и программ анализа речи. В статье раскрыта структура коммуникативной компетенции, её значение в педагогической деятельности, а также методические подходы к развитию данных навыков с использованием ИИ. Результаты исследования показывают необходимость укрепления у будущих педагогов навыков общения, выражения мыслей и передачи информации в цифровой коммуникативной среде.

Ключевые слова: коммуникативная компетенция, искусственный интеллект, цифровое образование, виртуальный помощник, чат-бот, анализ речи, подготовка учителя, интерактивные методы.

Kirish

Hozirgi kunda barcha jabhalarda bo'lgani kabi ta'lim sohasida ham ulkan islohotlar amalga oshirilmoqda. Yangi O'zbekistonda ta'limning rivojlantirishga taraqqiyotning ustuvor yo'nalishi sifatida yondashilmoqda. Bu borada O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyev o'zining har bir nutq va ma'ruzalarida xalq ta'limini yanada rivojlantirishga qaratilgan bir qator vazifalarni ko'rsatib beradi. Xususan, u shunday ta'kidlaydi: "Nafaqat yoshlar, balki butun jamiyatimiz a'zolarining bilimi, saviyasini oshirish uchun, avvalo, ilm-ma'rifat, yuksak ma'naviyat kerak. Ilm yo'q joyda qoloqlik, jaholat va albatta, to'g'ri yo'ldan adashish bo'ladi". Shu sababli hammamiz uchun zamonaviy bilimlarni o'zlashtirish, chinakam ma'rifat va yuksak madaniyat egasi bo'lish uzluksiz hayotiy ehtiyojga aylanishi kerak" [6; 6].

Zamonaviy ta'lim tizimida raqamli transformatsiya jarayoni o'qituvchilik kasbining barcha jihatlariga, jumladan, muloqot va nutq madaniyatiga ham bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Bo'lajak pedagogdan nafaqat fan sohasida, balki kommunikativ jihatdan ham yuqori darajada ko'nikma bo'lish talab etiladi. Chunki ta'lim jarayonining samaradorligi ko'p jihatdan o'qituvchining o'quvchi bilan samarali muloqot o'rnatilishi, fikrini aniq, lo'nda va ta'sirchan yetkaza bilishiga bog'liq [4;256].

So'nggi yillarda sun'iy intellekt texnologiyalarining rivojlanishi ta'lim tizimiga yangi imkoniyatlarni olib kirdi. SI vositalari, xususan, ChatGPT, Grammarly, Speechify, Duolingo AI, Replika kabi tizimlar orqali o'qituvchilar muloqot, yozma va og'zaki nutqni rivojlantirish, til o'rganish hamda nutqiy xatolarni tahlil qilish imkoniga ega bo'ldilar [2;98]. Shu bois bo'lajak pedagoglarni kommunikativ kompetensiyaga o'rgatishda SI texnologiyalaridan foydalanish masalasi bugungi kunda dolzarb ilmiy yo'nalishlardan biridir.

Asosiy qism

1. Kommunikativ kompetensiyaning mohiyati

Kommunikativ kompetensiya – bu shaxsning til, nutq, muloqot madaniyati, psixologik moslashuv va empatiya asosida samarali aloqa o'rnatish qobiliyatidir [5; 125]. Pedagogik faoliyatda bu kompetensiya o'quvchi bilan o'zaro tushunish, emotsional bog'liqlik va

**TALIM STRATEGIYASI: YUQORI MALAKALI BO'LAJAK PEDAGOG
KADRLAR TAYYORLASH ISTIQBOLLARI**
mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
21.10.2025

dars jarayonida ijobiy muhit yaratish uchun zarur omil hisoblanadi. Bo'lajak pedagog uchun bu ko'nikma o'qituvchi imijini shakllantirish, auditoriyada nutq madaniyatini namoyon etish va o'quvchi shaxsiga ta'sir o'tkazish vositasi sifatida namoyon bo'ladi [1;98].

2. Sun'iy intellektning ta'limdagi o'rni

Sun'iy intellekt – bu inson tafakkuri elementlarini modellashtiruvchi, ma'lumotlarni qayta ishlovchi, tahlil qiluvchi va mustaqil qarorlar qabul qiluvchi tizimdir. Ta'limda u:

- o'quvchi va o'qituvchi faoliyatini monitoring qilish;
- individual o'qitish dasturlarini shakllantirish;
- nutq va yozma matn tahlilini amalga oshirish;
- interaktiv muloqotni yaratish vazifalarini bajaradi.

Masalan, **ChatGPT** yordamida bo'lajak o'qituvchilar muloqot stsenariylarini modellashtirishi, **Speech Analyzer** dasturi yordamida talaffuz va ovoz ohangini tahlil qilishi, **Replika** kabi platformalarda esa empatiya va psixologik muloqot mashqlari bajarilishi mumkin.

3. Kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda SI vositalarining metodik qo'llanilishi

Bo'lajak pedagoglar uchun SI vositalarini o'quv jarayoniga integratsiyalashda quyidagi bosqichlar samarali hisoblanadi:

Diagnostik bosqich – talabalar nutq madaniyati va muloqot uslublarini SI yordamida tahlil qilish (AI nutq tahlil dasturlari orqali).

Interaktiv bosqich – chatbotlar va simulyatorlar orqali turli ta'limiy vaziyatlarda muloqot modellashtirish.

Refleksiya bosqichi – sun'iy intellekt yordamida o'z nutqini tahlil qilish, xatolarni aniqlash va ularni tuzatish.

Bu jarayon bo'lajak pedagoglarda **nutq aniqligi, mantiqiylik, ijtimoiy sezgirlik, empatik tinglash** kabi fazilatlarni rivojlantiradi.

4. Tadqiqot natijalari va tahlil

O'zbekiston va xorijiy oliy ta'lim muassasalarida olib borilgan tajribaviy ishlanmalar shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt vositalari yordamida o'qituvchilar:

- kommunikativ vaziyatlarda o'zini erkin tutishni o'rganadi;
- talaffuz va ifodalilikni yaxshilaydi;
- o'z nutqining kuchli va zaif tomonlarini tahlil qiladi;
- interaktiv fikrlash madaniyatiga ega bo'ladi.

Masalan, **Duolingo AI** yordamida o'quvchilar til o'rganishda ovozli muloqot orqali real sharoitni his qiladi. **ChatGPT** orqali esa professional dialoglarni mashq qilish imkoniyati yaratiladi. Ko'rib turganingizdek, sun'iy intellekt ning hayotimizdagi o'mi kundan-kunga chuqurlashib bormoqda. Ular insoniyatning yutug'imi yoki mag'lubiyati, degan savol ustidagi bahslar hali uzoq davom etadi. Eng muhimi, fantastik yozuvchi

**TALIM STRATEGIYASI: YUQORI MALAKALI BO'LAJAK PEDAGOG
KADRLAR TAYYORLASH ISTIQBOLLARI**
mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
21.10.2025

Ishoq Azimov ta'бири bilan aytganda, robotlarni yaratishda odamlarga zarar yetkazmaslik shior qilib olinishi kerak [7;554].

Xulosa.

Bo'lajak pedagoglarning kommunikativ kompetensiyasini shakllantirishda sun'iy intellekt texnologiyalari ta'limni shaxsga yo'naltirish, interaktiv muloqotni rivojlantirish va o'qituvchi nutq madaniyatini tahlil qilish imkonini beradi. Shu bois pedagog kadrlar tayyorlash jarayoniga AI asosidagi kommunikativ treninglar, raqamli simulyatorlar va interaktiv muloqot platformalarini integratsiyalash zamonaviy ta'limning muhim yo'nalishidir. Natijada, bo'lajak o'qituvchilar o'z pedagogik faoliyatida muloqot samaradorligini oshiruvchi, axborot texnologiyalarini ongli qo'llay oluvchi zamonaviy mutaxassis sifatida shakllanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimova S.M. *O'zbek notiqlik san'atining pedagogik asoslari*. – Toshkent: TDPU, 2020.
2. Nurmuhamedova M. *Raqamli ta'limda sun'iy intellekt tizimlarining o'rni*. – "Ta'lim innovatsiyalari" jurnali, №2, 2023.
3. OECD. *Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning*. – Paris, 2021.
4. Rahimov B.H. *Zamonaviy notiqlik san'atining psixologik jihatlari*. – Toshkent: Fan, 2021.
5. Rakhmonova N. *Pedagoglarda kommunikativ kompetensiyani shakllantirish metodikasi*. – "Pedagogika va psixologiya" jurnali, №4, 2022.
6. O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasining 72-sessiyasidagi nutqi (Nyu-York shahri, 2017-yil 19-sentabr). ("Xalq so'zi", 2017-yil 20-sentabr, №189(6883)).
7. UNESCO Report. *AI and the Futures of Learning*. – Paris, 2023.
8. G'ulomov A., Usmonov S. *Pedagogik texnologiyalar va innovatsiyalar*. – Toshkent: TDPU, 2022.